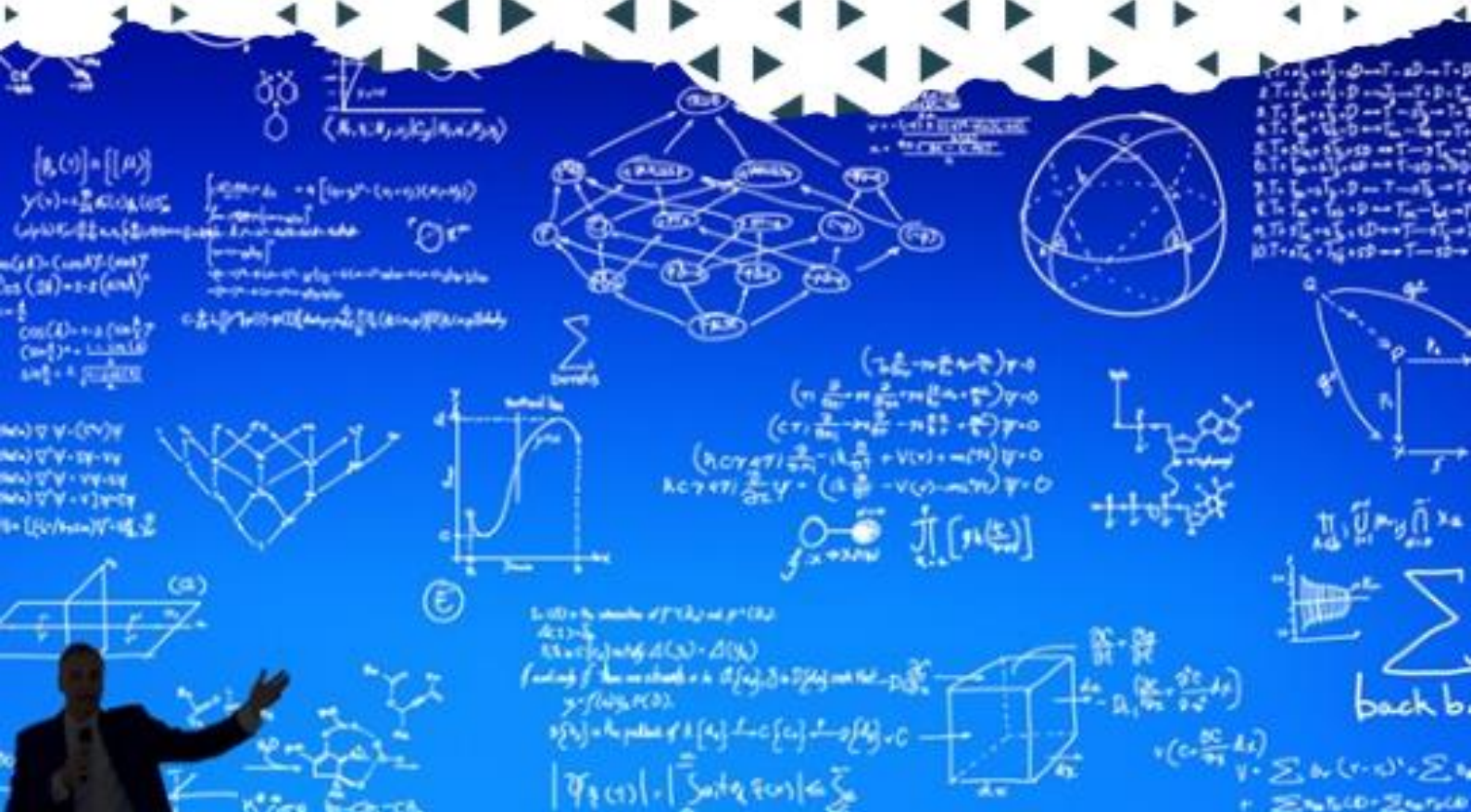




ZAMONAVIY ILM-FAN VA TA'LIM: MUAMMO VA YECHIMLAR ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA



Google Scholar doi zenodo OpenAIRE



+998945668868

<https://innoworld.net>

2025



INNOVATIVE WORLD

«INNOVATIVE WORLD» ILMIY TADQIQOTLARNI QO'LLAB-
QUVVATLASH MARKAZI

«ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOTLAR: MUAMMO VA
YECHIMLAR» NOMLI 2025-YIL № 1-SONLI ILMIY, MASOFAVIY,
ONLAYN KONFERENSIYASI

ILMIY-ONLAYN KONFERENSIYA TO'PLAMI
СБОРНИК НАУЧНЫХ-ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЙ
SCIENTIFIC-ONLINE CONFERENCE COLLECTION

Google Scholar



ResearchGate

zenodo



ADVANCED SCIENCE INDEX



Directory of Research Journals Indexing

innoworld.net



INGLIZ VA O'ZBEK ADABIYOTIDAGI INKOR GAPLAR SEMANTIKASI

Jamoldinov Sanjar

Andijon davlat chet tillari instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz va o'zbek adabiyotidagi inkor gaplar semantikasi ifodalangan kontentlar tahlili misollar bilan izohlangan.

Kalit so'zlar: inkorm kinoyam ironiya, Hissiy va ekspressiv ta'sir, Ironiya va kinoya vositasi, Falsafiy va ziddiyatli fikrlar.

Abstract: This article presents a content analysis of the semantics of negative sentences in English and Uzbek literature, illustrated with examples.

Keywords: negative irony, irony, emotional and expressive impact, irony and irony, philosophical and controversial thoughts.

Аннотация: В статье представлен контент-анализ семантики отрицательных предложений в английской и узбекской литературе, проиллюстрированный примерами.

Ключевые слова: ирония, эмоционально-экспрессивное воздействие, ирония и сарказм, философские и спорные мысли.

KIRISH. Inkor gaplar adabiyotda turli maqsadlarda ishlatiladi: xarakter yaratish, hissiy ta'sirni kuchaytirish, kinoya, ironiyaga asoslangan muloqot shakllantirish. Ingliz va o'zbek adabiyotida inkor gaplarning qo'llanilishi o'ziga xos bo'lsa-da, ularning funksiyalari ko'p jihatdan o'xshash. Ushbu tezida ingliz va o'zbek adabiyotlaridan misollar keltirilib, inkor gaplarning badiiy nutqdagi semantik rolini tahlil qilamiz.

Adabiy matnlarda inkor gaplar quyidagi asosiy funksiyalarni bajaradi:

Hissiy va ekspressiv ta'sir: qahramonning kechinmalarini chuqurroq his qilish imkonini beradi.

Ironiya va kinoya vositasi: haqiqatni bevosita emas, bilvosita ifodalash uchun ishlatiladi.

Falsafiy va ziddiyatli fikrlar: chuqur fikr bildirish yoki antagonist qarashlarni ochib berish uchun qo'llanadi.

Ingliz adiblari asarlaridan namunalar keltiramiz:

William Shakespeare – "Hamlet" "To be, or not to be, that is the question"

Bu gap hayot va o'lim, mavjudlik va yo'qlik o'rtasidagi falsafiy ziddiyatni ko'rsatadi. "Not to be" (bo'lmaslik) konsepsiyasi insoniy tushkunlik va mavjudlik ma'nosi ustida mulohaza yuritadi.

William Shakespeare – "Macbeth". "Life's but a walking shadow, a poor player that struts and frets his hour upon the stage, and then is heard no more."

Ushbu gapda "is heard no more" (endi eshitilmaydi) orqali inson hayotining o'tkinchiligi ta'kidlangan. Inkor orqali yashash befoйда ekanligi tushunchasi berilgan.



Jane Austen – "Pride and Prejudice" "I am not romantic, you know. I never was."

Bu gap ironik tarzda aytilgan bo'lib, aslida gapiruvchi o'zining romantik emasligini emas, aksincha, romantik ekanligini bilvosita bildiradi.

Charles Dickens – "A Tale of Two Cities" "It was the best of times, it was the worst of times."

Ushbu ziddiyatli inkor gap ikki qarama-qarshi haqiqatni aks ettiradi va davrning murakkabligini ta'kidlaydi.

Ernest Hemingway – "The Old Man and the Sea". "Man is not made for defeat. A man can be destroyed but not defeated."

"Not defeated" (mag'lub bo'lmas) orqali inson irodasining kuchi ta'kidlangan.

Inkor orqali qahramonning mardligi va chidamliligi ko'rsatiladi.

George Orwell – "1984". "Freedom is slavery. Ignorance is strength."

Ushbu paradoksal gapda inkor bevosita bildirilmagan bo'lsa ham, erkinlik haqiqiy erkinlik emasligi ma'nosini anglatadi. Orwell jamiyatdagi manipulyatsiyani inkor va paradoks orqali fosh qiladi.

O'zbek adabiyoti vakillari asarlaridagi inkor gaplar tahlili:

Abdulla Qodiriy – "O'tkan kunlar" "Men seni unuta olmadim, Otabek!"

Aslida bu gap Otabekning Kumushga bo'lgan muhabbatini yanada ta'sirli ifodalash uchun ishlatilgan. Inkor orqali qahramonning his-tuyg'ulari kuchaytirilgan.

Cho'lpon – "Kecha va kunduz" "Bu yerda baxt yo'q, faqat iztirob bor."

Inkor vositasida muhitning og'irligi va qahramonning ichki kechinmalari kuchaytirib ko'rsatilgan.

Cho'lpon – "Kecha va kunduz". "Bu yurtning osmonida baxt nuri yo'q, faqat g'am va alam bor."

"Baxt nuri yo'q" degan inkor yordamida, haqiqatda yurtdagi og'ir hayot ifodalanmoqda. Inkor gap qahramonning ruhiy tushkunligini ochib beradi.

Abdulla Qodiriy – "O'tkan kunlar". "Sen mendan hech qachon kechirim so'ramading, lekin men seni allaqachon kechirganman."

Ushbu gapda inkor orqali insoniy kechirim va sabr-taqat aks ettirilgan.

Said Ahmad – "Ufq". "Biz umid bilan yashadik, lekin umid bizga hayot bermadi."

Bu gapda "umid hayot bermadi" inkori orqali inson taqdirining achchiq haqiqatlari ifodalangan.

O'tkir Hoshimov – "Dunyoning ishlari" "Odamlar bir-birini tushunmaydi, tushunishni ham istamaydi."

Bu inkor orqali insonlar o'rtasidagi befarqlik, munosabatlarning sustligi fosh etiladi.

XULOSA. Inkor gaplar ingliz va o'zbek adabiyotida turli badiiy uslublarda ishlatilsa-da, ularning asosiy vazifasi bir xil: qahramonning ichki kechinmalarini ifodalash, ironiyali ifodalar yaratish va falsafiy fikrlarni chuqurlashtirish. Ingliz adabiyotida inkor asosan ironik va kinoyali ifoda

sifatida, o'zbek adabiyotida esa hissiy ekspressiya va falsafiy ziddiyat yaratish vositasi sifatida ko'proq uchraydi. Ingliz adabiyotida inkor gaplar ko'pincha ironik, kinoyali va falsafiy ma'nolar hosil qilish uchun ishlatiladi. O'zbek adabiyotida esa inkor gaplar hissiy ta'sirni kuchaytirish, qahramonning ruhiy kechinmalarini ochib berish va fojia yaratish uchun ishlatiladi. Har ikkala adabiyotda ham inkor gaplar ziddiyat va falsafiy fikr bildirishda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Klima E., 1964. Negation in English. The structure of language: readings in the philosophy of language. Ed. By J. Fodor and J. Katz, pp: 246-323.
2. Комова Т А Формы и функции глагола при отрицании в современном английском языке. Дисс. Канд. Филол. наук -М, 1977
3. Miestamo M., 2005. Standard Negation. The Negation of the declarative verbal main clauses in a typological perspective. Empirical approaches to language typology 31. Mouton de Gruyter. Berlin – New York.

